

Benny D. Austring

Praksisintervjuet

Story play og arfortællinger

Praksisinterview med Jesper la Cour Andersen

Dramatisk fortælling er en genre, der styrker børns narrative, sproglige og performative kompetencer, men styrker den også deres livsmestring? Det mener Jesper la Cour Andersen, der gennem en årrække har udviklet sin egen grundmodel for arbejde med børn og fortælling.

Jesper la Cour Andersen er synonym med Det Fortællende Teater, som han driver sammen med skiftende musikere, skuespillere og fortællere, og som i 2006 modtog Børneteaterprisen. En af teatrets mest spillede forestillinger er «Bjowulf», der med over 700 opførelser til dato har turneret i mere end 20 lande. Som genre falder den særlige blanding af fortælling og teater lidt uden for rammerne af de danske teaterstøtteordninger, men de enkelte forestillinger kvalitetsgodkendes og støttes løbende af Statens Kunstfonds projektstøtteudvalg.

Vi mødtes, hvor Jesper har sin base, på Forsøgsstationen – Værksted for Professionel Scenekunst, i en nedlagt biograf på Vesterbro i København, der nu fungerer som samlingspunkt for eksperimenterende kunstnere. Bygningen rummer bl.a. tre større sale, der både kan bruges som øverum og til forestillinger for et eksternt publikum. Han fortæller her om sin egen grundmodel og om fænomenet arfortællinger i forbindelse med et aktuelt fortælleprojekt,

DET FORTÆLLENDE TEATER OG STORY PLAY-MODELLEN.

- Det Fortællende Teater eksperimenterer med at kombinere mundtlig fortælling og fysisk ageren.
- Eksperimenterne tager udgangspunkt i personlige erfaringer, som omdannes til fiktion.
- Arbejdsmodellen kaldes story play og involverer såkaldte arfortællinger (scar stories).
- Læs mere om Det Fortællende Teater her: <https://detfortællendeteater.dk>.
- Læs mere om story play-modellen her: <http://storyplay.dk/hvad-er-story-play>.

INSPIRATION: Jesper la Cour Andersen (til venstre) og Troels Kirk Ejsing fremfører deres forestilling «Bjowulf» som inspiration og optakt til workshoppen. **FOTO:** Simon Jeppesen

der omfatter alle 5. klasse-elever, i alt 320 børn, og deres lærere i Lejre Kommune på Midtsjælland.

Et tredages workshopforløb i Lejre (se faktaboksen nederst i dokumentet)

I Lejre har kommunen som projekt, at alle børn skal møde kunstarterne i skolen, én kunstart på hvert klassetrin.

I 5. klasse introducerer Jesper la Cour Andersen genren fortælleospil.

- Er det mest fortælling eller teater, du arbejder med her?

- Det handler ganske enkelt om at «gøre» fortællinger. I Lejre starter min kollega Troels Kirk Ejsing og jeg dag 1 med at fortælle historien «Bjowulf» som et eksempel på mestring, men det er faktisk ikke os, der skal have opmærksomhed. Børnene og vi gennemgår sammen en proces i forestillingens forløb, som man kan have forskellige oplevelser af. Det, der opstår her, er ikke noget entydigt, for i fortællerummet er det alles individuelle billeddannelse, der er grundlag for fortællingens udvikling. Troels og jeg viser børnene, at vi mestrer denne flertydighed.

Her er Jesper la Cour Andersens beskrivelse af en tredages-workshop, som følger hans model for arbejde med børn og dramatisk fortælling:

Dag 1: Personlige fortællinger kommer i omløb

-Efter «Bjowulf» starter vi en fælles introduktion til det at fortælle sammen og laver nogle fortælleøvelser. I respekt for, hvor meget børnene kan bære, går vi langsomt frem. Så fortsætter vi workshoppen med at fortælle historier om noget, vi var bange for eller blev forskrækkede over, da vi var små. Om hvad der skete, og hvordan kom vi ud af det igen. Børnene får nu to minutter, hvor de først skal lukke øjnene og huske hændelsen og bagefter fortælle den til sidemanden. Når de har byttet historier, skal de igen lukke øjnene i et minut og huske sidemandens fortælling. Så takker begge for historien, vender sig mod en ny sidemand: «Jeg har hørt det her fra en god ven». De fortæller den historie videre, de lige har hørt. Formålet er ikke at optræde, kun at fortælle og sende fortællinger i omløb.

-I næste fase, fremlæggelsesfasen, er der plads til forskellige personligheder: Nogle vil gerne fortælle, andre vil hellere holde sig lidt i baggrunden, og nogle skal lige i gang, før de får lyst til at fortælle. Enkelte vil helst være teknikere. Der skal være plads til alle, og alle lytter».

FRA WORKSHOP: Det Fortællende Teater eksperimenterer med at kombinere mundtlig fortælling og fysisk ageren.
FOTO: Merete Sørensen

Dag 2: Historierne gøres fælles og fiktive

-Dag 2 varer workshoppen fire timer. Efter lidt opvarmning begynder arfortællingerne. Her genbruges modellen fra første dag, men denne gang skal alle fortælle om et fysisk ar. Alle skal huske, hvordan de fik deres ar, hvordan vejret var den dag, og hvordan de fik hjælp.

Jesper etablerer nu grupper med fire i hver. Hver enkelt fortæller sin arfortælling til gruppen. Opgaven bliver så at sætte gruppernes fire arfortællinger sammen til én historie, der overgik én person i løbet af én dag. Gruppen må selv bestemme, hvem der fortæller. De, der ikke fortæller, laver lydene eller «gør» fortællingerne. Grupperne får 20 minutter til at forberede handlingens rækkefølge og øve sig. De voksne hjælper de grupper, der har brug for dem.

-Når vi igen samles, spørger jeg dem: «Nå, har I fået lavet en rækkefølge?», «Fik I fortalt noget?», «Kom I hele vejen igennem?», «Fandt I ud af, hvem der skal fortælle?» og til sidst: «Må vi se lidt af det?». Så ser vi det, der er parat, og alle finder f.eks. ud af, at det nok er nemmest, hvis fortælleren finder sine ord, før lyde og gøren kommer på.

- Efter en pause går vi ud i grupperne igen og øver det hele én gang til, og nu skal børnene også give fortællingen en titel, en start og en slutning. Der er meget stor autonomi i arbejdet, de må godt selv mestre opgaven og samarbejdet, men alle får at vide, at de kan hente en voksen, hvis de får brug for det. Til sidst samles vi og ser, hvor langt alle grupperne er kommet».

Dag 3: Øvning, præsentation og evaluering

- Dag 3 har vi igen fire timer. Fortællespillene øves, og 5. klasserne besøger f.eks. 0. klasse og viser deres arfortælespil. Derefter samler vi op på erfaringerne fra alle tre dage».

INTERVIEW OM WORKSHOPPEN:

Story play

- Inden vi ser på arfortællingens potentialer, så fortæl lidt om den grundmodel for fortællespil, story play, som du har udviklet?

- Den har det krævet mange indre sværdslag at nå frem til (griner), men det handler om at lytte. Når jeg skal starte en historie, er jeg lytteren. Jeg skal jo fortælle en historie, jeg har hørt. Jeg har modtaget den, den er så at sige båret inde i mig. Man skal lytte helt ind til de dybeste lag af den fortælling, man vil fortælle andre. Det at lytte er udgangspunktet for enhver fortælling. Men hvad skal

man så *videregive*? Hvor meget kan vi bære, hvad kan vi løfte af vores egen historie – fra mig til dig? Og det sker jo faktisk gennem alle de beskeder, jeg er i stand til at sende, både med min stemme og mine øjne og min krop. Hvis jeg sender for meget, tynger jeg vedkommende. I stedet for at give noget er jeg måske bare ved at lette mig selv. Jeg har det personligt rigtig svært ved fortællere, der stiller sig op for at få opmærksomhed. Jeg bliver så hurtigt træt af det, hvis fortælleren ikke hurtigt kommer hen et sted, hvor han giver en fortælling.

*Det ypperste er, når
der opstår et punkt her
mellem os, som vi på en
eller anden måde bidrager
til alle sammen.*

- Det næste punkt er *åbningen*. En oplagt åbning er øjnene. Der har vi kontakt, der er vi i dialog med hinanden. Det er en åbning til hinandens sind, kan man sige. Det er her, man skal proportionere den historie, man bærer, til den åbning, man står over for. Der er selvfølgelig meget forskel på 1 sæt øjne, 100 eller 500 sæt eller et helt fodboldstadion, hvor man ikke kan forholde sig til den enkelte. Når man har fundet åbningen hos tilhørerne, er *situationen* der, hvor fortællingen kan tage form.

- Fortællingen udspiller sig altså i en slags dialog med publikum?

- Ja, tingene – også alle de uforudsete ting – kan pludselig overraske, fordi det nu lige præcis er dette publikum, der er til stede med deres samlede mængde af erfaringer. Det kan f.eks. være, at publikum griner et sted, du ikke selv har forestillet dig var sjovt. Situationen er også betinget af, om man har placeret publikum rigtigt. Er lyssætningen rigtig? Alle disse ting er med til at forme situationen. Jeg synes, det ypperste er, når der opstår et punkt her mellem os, som vi på en eller anden måde bidrager til alle sammen. Det er noget, vi bygger op undervejs, det er ikke noget, der bare er der.

– Man skal lytte helt ind til de dybeste lag af den fortælling, man vil fortælle andre.

– Den tredje dag i workshoppen bruger du tid på at snakke hele forløbet grundigt igennem med børnene. Hvorfor er det vigtigt?

– Jeg kalder sidste led i modellen for *ekkoet*, genklangen af det, der skete. Når man snakker om det, bliver man lytter igen: Hvad skete der lige der? Og når det er vores egen fortælling, lytter vi nu til os selv, kan man sige. Konsekvenserne af vores egen intention indhenter os på en måde. Og når ekkoet efterhånden klinger ud, kan man som fortæller lytte igen: Hvad skal gøres bedre eller anderledes næste gang? Det vigtige er, at de erfaringer, der opstår, bliver absorberet. Det kan man gøre bevidst,

| **SKOLEBØRN:** Workshop med 5. klasser i Lejre. **FOTO:** Aruna Fredlund Andersen

FORLØB PÅ 3 X 4 TIMER

DAG 1:

- Opførelse af forestillingen «Bjowulf»
- Introduktion til workshopen
- Opvarmning og fortælleøvelser i cirkel
- Personlige fortællinger i par
- Fremlæggelser i plenum

DAG 2:

- Opvarmning
- Personlige arfortællinger i grupper på fire
- Samling af de fire historier til kun én
- Rollefordeling i grupperne mht. fortælling, lyd og ageren

- Fastlæggelse af episodernes rækkefølge
- Midtvejsfremlæggelse i plenum
- Tilføjelse af titel, start og slutning
- Øvning af hele forløbet i grupperne
- Fremlæggelse i plenum

DAG 3:

- Opvarmning
- Øvelse og finpudsning af gruppernes fortællespil
- Præsentation for skolens mindre børn
- Fælles gennemgang af hele forløbet
- Evaluering med lærere og elever

og det er en del af arbejdet, også for børnene. Når man ser en skoleklasse begynde at absorbere grundmodellen, er der ret store pædagogiske landvindinger. De deltagende lærere ser helt tydeligt nogle indgange til nogle nye spørgsmål og problematikker. Fordi når børn får lov til at være fysisk til stede i en eller anden frihedsgrad, er de meget mere villige til at suge læring til sig.

Arfortællinger

– 5. klasse-forløbet skaber mestring inden for historiefortælling og dramatisering, men er der også tale om livsmestring?

– Ja, og det er særlig tydeligt, når vi arbejder med arfortællinger. Et ar repræsenterer et overlevet smerteforløb. Når vi gengiver hinandens arfortællinger i grupperne, hører vi vores egen livsfortælling blive gentaget i en større kontekst end vores egen. Indtil videre har jeg kun oplevet, at det er gjort respektfuldt. Undervejs fokuserer jeg ikke på det, men til allersidst kan jeg godt spørge dem: «Er I klar over, at det, vi har gjort her, er, at vi alle sammen har fortalt om et sår, vi har overlevet? Det er blevet til et ar, fordi vi har den evne i os, at vi kan hele vores sår». Det skaber tit en skøn eftertænksomhed.

– Kan den erfaring også overføres til de psykiske eller eksistentielle lag?

– Ja, men vi starter altid i det konkrete lag. Hvis vi arbejder videre med tingene, kan det stråle ud i andre

perspektiver af det, men ved at gå ind i det konkrete forhold, et helt konkret ar, opstår der en struktur i det i sig selv, som man kan bruge på et mere abstrakt plan. Men på et psykisk plan kan det nogle gange være rigtig svært at finde ud af, om det, vi betragter, er et ar, eller om det stadig er et sår. Det vil jeg ikke anbefale, at man optræder med (griner).

– Men også når det gælder rent fysiske ar, kan der opstå dilemmaer. Piger, der har cuttet sig selv, vil typisk vælge andre ar at fortælle om, mens jeg har oplevet flygtningebørn, der har fortalt om nogle ar, de har fået under flugten, og for hvem det var fuldstændig afgørende vigtigt at få delt historien i en større kreds. Når de så oplever deres kammerater løfte disse fortællinger og gøre dem til del af en fælles fortælling ... jeg får helt gåsehud, når jeg tænker på det! Men der er sikkert også børn, der har afstået fra at fortælle om deres ar, hvis det er for kompliceret. Begge strategier vil jeg kalde livsmestring.

– *Det handler ganske enkelt om at 'gøre' fortællinger.*